

Türkçede Yardımcı Fiil-Ek Fiil Meselesi ve Bir Terim Önerisi

Hanifi Vural¹

Özet

Türkçemiz için hazırlanmış olan gramer kitaplarında geçen ve Türkçenin öğretiminde kullanılan kimi kavramlar, terimler zaman zaman birbirinin keşişen alanlarından/özelliklerinden hareketle biri diğeri için yerine kullanılarak bazı kavram kargaşalarına yol açmaktadırlar. Bu iç içe gibi duran terimlerden iki tanesi de ‘yardımcı fiil’ ve ‘ek fiil2 terimleridir. Bu yazıda bu iki terimin kapsam alanları tartışılacak ve yeni bir terim önerilecektir: i- yardımcı fiili.

Anahtar Kelimeler: Yardımcı fiil, ek fiil, i- yardımcı fiili.

The Issue of Auxiliary and Complementary Verb in Turkish and a Suggestion of a Term

Abstract

Some concepts and terms mentioned in our Turkish grammar books and made use of in the teaching of Turkish, which from time to time used interchangeably due to their intersecting features, lead to ambiguity for some terms. Two of these terms that appear to be intertwined are “auxiliary verb” and “complementary verb”. In this study, the scope of these two terms will be discussed and a new term, “i-auxiliary verb” will be offered.

Key Words: Auxillary verb, complemantary verb, i-auxiliary verb.

GİRİŞ

Birçok dilde dil terimleri ile ilgili kimi adlandırma farklılıkları vardır fakat Türkçede bu türden çeşitliliğin daha çok olduğunu söyleyebiliriz. Türkçenin kader programının kod şifrelerinde kendi dışındaki unsurların varlığı ve etkin coğrafi hareketliliğinin iz düşümleri önemli bir yer tutmaktadır. Daha yerinde bir ifadeyle Türkçe, tarih boyunca karşılaştığı, alış verişte bulunduğu diller lehine davranmış, hep kendinden fedakârlıklar yapmıştır. Son bir asırdan beri Türkçe üzerine, Türkçenin grameri, gramer terimleri adına birçok önemli, gerekli çalışmalar yapılmış/yapılmakta fakat bu anlamda hâlâ birtakım karışıklıklar, yetersizlikler göze çarpmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında ‘yardımcı fiil’ ve ‘ek fiil’ isimlendirmelerinde de bir bulanıklığın varlığı dikkat çekmektedir.

¹ Prof.Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
e-mail: hanifivural36@gmail.com

Temel dilbilgisi kaynaklarımıza ve ilgili makalelere baktığımızda her iki terim için şu bilgilere yer verildiğini görmekteyiz:

Yardımcı fiil

Zeynep Korkmaz, “Anlamları Bakımından Fiiller” başlığı altında fiilleri “esas fiiller” ve “yardımcı fiiller” olmak üzere ikiye ayırmakta ve yardımcı fiiller için şunları söylemektedir:

“Yardımcı fiiller, et- (alay et-, el et-), ettir- (tamir ettir-), edil- (kabul edil-), edin- (evlât edin-), eyle- (arz eyle-, insaf eyle-), ol- (iyi ol-, memnun ol-, gitmiş ol-, atacak ol-), olun- (kabul olun-), bul- (son bul-, şifa bul-), bulun- (evde bulun-, ricada bulun), kıl- (namaz kıl-, mecbur kıl-), kılın- (icra kılın-), buyur- (ifade buyur-, kabul buyur-) örneklerinde görüldüğü gibi, ancak kendinden önceki adlar ile birleşerek birer anlam kazanmışlardır.” (Korkmaz:2009, s.534)

Korkmaz, Gramer Terimleri Sözlüğü’nde aynı konuda şu bilgilere yer vermektedir:

“(Alm. Hilfsverb; Fr. verbe auxiliaire; İng. auxiliary verb; Osm.fiil-i iane) Ad soylu veya adlaşmış fiil soylu Türkçe kelimelerle, yabancı kaynaklı ad soylu kelimelerin fiilleştirilmesinde kullanılan imek, etmek, olmak, eylemek, kılmak fiilleri ve esas fiile tasvir anlamı katan ver-, dur-, kal-, yaz- gibi yardımcı fiiller: yorgundum (<yorgun i-dim), hissetmek, yardım etmek, kanaat etmek, şükr eylemek, namaz kılmak, kabul kılmak, hasıl olmak, hazır olmak, iyi olmak, pişman olmak, disipline etmek, sosyal olmak, gidecek olmak okumuş olmak, yazmaz olmak, al-ı-ver-, sal-ı ver-, gid-e-dur-, bak-a-kal-, düş-e-yaz- vb.” (Korkmaz:2007, s.241).

Ahmet Topaloğlu örneklendirdiği tanımında şu bilgilere yer vermektedir:

“(Osm. fi'l-i iâne; Fr. verbe auxiliaire). İsimlerin sonuna gelerek onların fiil gibi kullanılmalarını sağlayan, tek başına da anlamı olduğu halde genellikle bu görevi yerine getirmeye yarayan fiil. Bugünkü Türkçede kullanılan yardımcı fiiller etmek, eylemek, olmak, kılmaktır. Ör. yardım etmek, adam etmek, reddetmek; muavenet eylemek, hicret eylemek, mahrum eylemek; iyi olmak, hür olmak, kardeş olmak; namaz kılmak, mesut kılmak, müessir kılmak.” (Topaloğlu:1989, s. 159)

Tahsin Banguoğlu, “Karmaşık Fiiller” başlığı altında herhangi bir tanım yapmaksızın dolayısıyla yardımcı fiillere de yer vermektedir:

“Ermek durum fiilinin yanbaşında *olmak X bolmak* oluş fiili yine salt fiil olarak Eski Türkçeden beri yardımcı fiil işleyişinde görülür. *Olmak* fiili bir yandan adlara ve sıfatlara gelerek birleşik fiil tabanları meydana getirmekle birlikte bir yandan da cevher fiili eklerine benzer bir tarzda bazı sıfatfiillere gelerek oluş ve kılışın zamanı ve tarzıyla ilgili özellik taşıyan birleşikler yaratmıştır :

öğrenmiş olmak gelir olmak işitmez olmak satacak olmak gibi.

Türkçenin fiil tabanı kadrosunu daha da çeşitlendiren bu birleşiklere karmaşık fiiller (verbe complexe) adını veririz.

Karmaşık fiiller de dört fiil çekimi boyunca çekime uğrarlar ve çeşitli yatık fiiller meydana getirebilirler. Fakat anlam ilişkileriyle bunların ancak bazı kipleri kullanılır.

Yapıldıkları sıfatfiillerin ait oldukları zaman kesimlerine göre anlatım kazanan karmaşık fiiller üç çeşittirler: 1. öncelik fiilleri (verbe antérieur), 2. başlama fiilleri (verbe inchoatif), 3. niyet fiilleri (verbe intentionnel).” (Banguoğlu:2007, s.482).

Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi adlı eserinde ‘yardımcı fiil’ teriminin tanımına yer vermez, sadece birleşik fiil dolayısıyla yardımcı fiillerden söz eder ve bunları iki alt başlıkta incelemektedir:

“ *İsimle birleşik fiil yapan yardımcı fiiller*

İsimle birleşik fiil yapan yardımcı fiiller et-, ol-, eyle-, bulun-, yap- fiilleridir. Bunlardan et-, eyle-, yap- isimlerden geçişli birleşik fiil, ol-, bulun- ise geçişsiz birleşik fiil yapar. (...)

“ *Fiille birleşik fiil yapan yardımcı fiiller*

Fiille birleşik fiil yapan yardımcı fiiller ise bil-, ver-, gel-, gör-, dur-, kal-, yaz-, koy- (ko-) fiilleridir. Bunların başına vokal nadir olarak da -ıp, -ip gerundiumu getirilerek birleşik fiil yapılı+ Asıl mana gerundium fiilinin manasıdır. Yardımcı fiiller manaları ile değil, sadece yardımcı fiil fonksiyonu ile çekim unsuru olarak vazife görürler.” (Ergin: 2009, s.386-387).

Konuyu **yardımcı eylem** terimiyle ele alan kimi gramercilerimiz ise sırasıyla şunları söylemektedirler:

“(Fr. verbe auxiliaire; İng. auxiliary verb; Alm. hilfsverbum) Ad soylu kelimelerin veya bazı eylemsilerin eylem gibi kullanılmalarını sağlayan **imek, etmek, eylemek, olmak, kılmak** eylemleri: Hasta idim, güzelsin, hasta etti, hükmetti, naz eyledi, zanneyledik, arz olunur, kahrolur, iyi olacak, kötü olmamalı, gelmez olmak, geçmiş olmak, gitmiş olmak, adam olmak, namaz.kılmak vb.”(Hatiboğlu: 1969, s.92).

“(Alm. Hilfsverb, Fr. verbe auxiliaire, İng. auxiliary verb). Bir başka öğeyle birlikte eylem işlevi yerine getiren kimi sözcüklerin eylem gibi kullanılmasını sağlayan eylem. Türkçe’de etmek, eylemek, olmak, kılmak ve eylemek, yardımcı eylem olarak kullanılır.” (Vardar:2003, s.?).

Türkçede etmek, olmak, eylemek ve kılmak eylemlerine yardımcı eylem (Alm. Hilfsverbum; Fr. verbe auxiliaire; İng. auxiliary verb) denir. Çünkü bu eylemler ad soylu sözcüklerin sonuna gelerek birleşik eylem yapmaya yararlar. Birleşik eylemlerde ilk sözcük genellikle Türkçeye yabancı dillerden geçmiş sözcüktür.

Yardımcı eylemlerle kurulu birleşik eylemlerde anlam, ilk sözcük üzerindedir.”(Koç:1996, s. 343).

Doğrudan örneklerle konuya giren Tahir Nejat Gencan, ayrıntılı bir tanıma yer vermemiştir:

“Düşkünlere yardım etmeliyiz. Sabret, muvaffak olursun. Tanrı muvaffak eylesin!..

Bir rahm kılmanın ciğeri kan olanlara

Gurbette rüzgârı perişan olanlara. (Fuzuli XVI.)

Bu örneklerde italik harflerle dizilen eylemler ikişer sözcüklüdür. Birinci sözcükler ad soyundandır. İkinciler onlara eylem anlamı katıyor; onun için bileşiktir.

Ad soylu sözcüklere iş, devim, oluş, kılış, yargı anlamı kalan asıl görevi bu olan sözcüklere yardımcı eylem denir.

Yardımcı eylemlerin başlıcaları şunlardır:

Etmek, eylemek, olmak, kılmak...” (Gencan: 1979, s.321).

H. İbrahim Delice, “Yüklem Olarak Türkçede Fiil” başlıklı makalesinde konumuzla ilgili olmak üzere şu bilgilere yer vermektedir: “Fiiller kullanım açısından iki kısımda incelenir: Asıl ve yardımcı. Asıl fiiller kılış ve oluş anlamlarının dışavurumlarını sağlarken yardımcı fiiller ya yabancı dillerden Türkçeye girmiş isimlerin fiil şekillerini vermek (arz etmek, rica olunmak vb.) ya da zarf-fiil ekleri veya bu eklerin yerine kullanılabilen kip ekleriyle birleşerek özel fiil kiplerini oluşturmak (düşeyazmak, bakıp durmak vb.) ya da isimlere eklenerek onların yüklem oluşlarını sağlamak (güzel turur> güzeldir, açık ermiş> açılmış vb.) için kullanılır.” (Delice: 2002, s.192).

Ek fiil

Türk dilinin gramerini inceleyen araştırmacılar, bu terimin ifade ettiği anlamı farklı adlarla karşılamışlardır: *Ek fiil*, *ek eylem*, *cevher fiil*, *cevherî fiil*, *imek fiili*, *varlık fiili*, *isim fiili*, *koşaç*, *er- fiili*, *asıl yardımcı fiil*. İsimlendirmeleri ve tanımlamaları incelediğimizde sırasıyla şu bilgilere ulaşmaktayız:

Zeynep Korkmaz iki ayrı yerde benzer tanımlamalarda bulunmaktadır: “(Alm. *Verbum Substantivum*, *Kopula*, *Verbum Prädikativum*, *Bindeglied*; Fr. *verbe substantif*, *verbe copule*, *verbe prédicatif*; İng. *substantive verb*, *predicative verb*, *verb of predication*, *copula*, *copulative verb*; Osm. *cevher fiili*) Eski Türkçede *er-* yardımcı fiilinin *er->ir->i-* biçiminde ekleşmesinden oluşan, ad soylu kelimelerin yüklem olarak kullanılmasını sağlayan ve birleşik fiil çekimlerinde de görev alan fiil. Şahıslara göre çekiminde +*Im/+Um*, +*sIn/+sUn*, +*sI-nIz/ +sU-nUz*, *DIRIAR/ +DUrLAR* şekillerine girer: *çalışkan+ım*, *çalışkan+sın*, *çalışkan+dır*, *çalışkan+ız*, *çalışkan+sınız*, *çalışkan+dırlar* gibi. Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere, ek-fiilin 3. şahıs teklik ve çokluk çekiminde eski bir *tur-* yardımcı fiilinin ekleşmesinden oluşan +*DIR* bildirme eki kullanılmaktadır. Ek-fiilin olumsuzu değil kelimesi ile kurulur: *Eski değildir*, *rahat değildirler* (*değillerdir*). Ek-fiilin hikâye, rivâyet ve şart biçimleri şahıs ekleri ile genişletilmiş -

DI/ -DU, -mİş/-mUş, -sA ekleri ile kurulur: *çalışkan-dım* (<*çalışkan i-dim*), *çalışkan değildim* (<*çalışkan değil i-dim*); *çalışkan-mışım* (<*çalışkan i-mişim*) *çalışkan değilsem* (<*çalışkan değil i-sem*) vb. krş. bildirme ekleri.” (Korkmaz:2007, s.81).

“(Alm. Verbum Substantivum, Kopula, Verbum Predikativum, Bindeglied; Fr. verbe substantif, verbe copule, verbe predicatif; İng. substantive verb, predicative verb, verb of predication, copula, copulative verb; Osm. cevher fiili, cevheri fiil) Gramerlerimizde birbirinden farklı terimlerle adlandırılmış olan ek-fiil, Eski Türkçedeki *er-* “olmak” yardımcı fiilinin *er->-ir->i-* değişimi ile ekleşmiş olan biçimidir. Bugün bu fiili her ne kadar *i-* (imek) diye adlandırıyor isek de fiilin tek başına bir anlamı yoktur.

Asıl fiillerde olduğu gibi yalnız başına *i-* biçimiyle kullanılmaz ve yapım ekleri ile genişletilemez. Dolayısıyla fiilden bir ad ya da fiil gövdesi oluşturması mümkün değildir. Varlığını *i-di, -imiş, i-se* gibi zaman ekleriyle ortaya koyar.

“*i-* ek-fiilinin dildeki görevi, ad soylu kelimeleri fiil durumuna getirmek ve basit zamanlı kiplerden birleşik zamanlı kipler oluşturmaktır.” (Korkmaz:2009, s.702).

Kaya Bilgegil ayrıntılara inmeksiz şu kısa bilgilere yer vermektedir: “Ek fiil, eskiirmek ve turmak mastarlarının fiil hâlindeki peszindelikleridir (= survivance). İsim soyundan bir kelimeye eklenerek onların yüklem olmasını, basit bir zaman veya kip ekini takip ederek onun bileşik hâle girmesini sağlar. Durum ve oluş, bu fiille ifade edilir.” (Bilgegil:1984, s.271) .

Vecihe Hatiboğlu **ek eylem** olarak isimlendirdiği terim için şunları söylemektedir: “(Osm. cevher fiili; Fr. verbe substantif, verbe copule, verbe prédicatif; İng. substantive verb, predicative, verb of predication; Alm. verbum substantivum, kopula, verbum prädikativum) (Derl. imek fiili, varlık fiili, ek fiil) Kelimelerin eylem görevinde kullanılmalarına yardım eden, **-dir** ekinden yararlanarak çekimleri tamamlanan ve olumsuz **değil** kelimesiyle kurulan yardımcı eylem: *Hastayım* (*hasta değilim*), *hastasın*, *hasta* (*hastadır*); *hastayız* (*hasta değiliz*); *hastasınız*, *hastalar* (*hastadırlar*) örneklerinde olduğu gibi. Ek eylemin **-di** eki hikâye, **-miş** eki rivayet, **-se** eki koşul birleşik zamanlarını kurar.” (Hatiboğlu:1969, s. 34).

Berke Vardar **ek eylemin** yanı sıra **koşaç** sözcüğüne de yer vermektedir: “(Alm. *verbum substantivum, verbum prädikativum, Fr. verbe substantif, verbe prédicatif İng. substantive verb, predicative verb*). Ad soylu dil birimlerinin yüklem işlevi üstlenmesini sağlayan eylem Türkçe’de ekeylem, eklerden oluşan bir yardımcı eylem niteliği taşır (*-im, -sin, -dir, -iz, -sınız, -dirler*). Olumsuz *değil* biçimbirimiyle kurulan bu yardımcı eylemin *-di, -miş, -se* ekleriyle hikâye, rivayet ve koşul bileşik zamanları elde edilir. Belli bir eylemliği bulunmadığını belirterek söz konusu öğeyi *imek* eylemi olarak adlandırmaya karşı çıkanlar varsa da, yüzeysel yapıda görülmemekle birlikte dilsel düzende *imek* eylemliğinin var olduğu söylenebilir. Bak. **koşaç**.” (Vardar:2003, s.

“**koşaç** (Alm. *Kopula*, Fr. *copule*, İng. *copula*). Yükleme özneye bağlayan öge. Türkçe’de eylemin üçüncü kişi eki *-dir*, **koşaç** (bildirme koşacı) olarak kullanılır; *değil* biçim birimi, olumsuzluk koşacıdır. (Vardar:2003, s.

Ek eylem olarak isimlendirdikleri terim için Tahir Nejat Gencan ve Nurettin Koç benzer şeyler söylemektedirler:

“Çelik serttir. Turgut öğrenci imiş. Biz Türküz. Orhan dün izinli idi. Bu dört tümencin yüklemlerinden hiçbirini, anlamı bilinen eylemliklerden çekimlenmiş değildir. *Sert, öğrenci, Türk, izinli* sözcükleri ad soyundandır. Sonlarına gelen *-tir, imiş-, -üz, idi* sözleriyle yüklem olmuş; yani eylemleşmişlerdir.

Ad soylu bütün sözcüklerin sonlarına gelerek onların yüklem olmalarını sağlayan parçalara *ek eylem* diyoruz. Ek eylemin eylemliği İMEK’tir.” (Gencan:1979, s.344).

Ek eylem (Alm. Verbum substantivum, Verbum prädikativum; Fr. verbe substantif, verbe prédictatif; İng. substantive verb, predicative verb, verb of prédication), sözcüklerin sonuna gelerek onların eylem gibi kullanılmasına yarar:

hasta-y-ım hasta-y-mış yaralı-sın yaralı-y-muş

Türkçede bir tek eylem vardır: imek (i-mek). “i-” kök, “-mek” ektir. (Koç: 1966, s. 372)

Ahmet Topaloğlu ve Tahsin Banguoğlu terime **cevher fiili** adını vererek sırasıyla şöyle demektedirler:

“(Osm. *fi'l-i cevherî, fi'l-i isnâdî*; Fr. *verbe substantif*). İsim soylu kelimelerin yüklem görevinde kullanılmasını sağlayan fiil. Aslı Eski Türkçede *ermek* olan **cevher fiili**, *irmek — imek* şeklinde değişmiş ve kökü eriyip bugünkü Türkçe’de *+(y)Im, +sIn, +DIr, +(y)Iz, +sInIz, +DIrIAr* eklerinden ibaret bir yardımcı fiil durumuna gelmiştir. Olumsuzu *değil* kelimesiyle yapılıdır. Ör. *iyi+y+im, iyi+sin, iyi+dir, iyi+y+iz, iyi+siniz, iyi+dirler; iyi değildim...* Cevher fiili ayrıca *-DI, -mIş, -sA* ekleriyle hikâye, rivayet ve şart birleşik zamanlarını kurar. Ör. *çalışır-dı-m* (*—çalışır+i-di-m*), *yapacak-mış-sın* (*—yapacak+i-miş-sin, soruyorsa* (*—soruyor+i-se*); *iyiydi* (*—iyi+i-di*), *iyiymiş* (*—iyi+i-miş*), *iyiyse* (*—iyi+i-se*).” (Topaloğlu:1989, s.47)

“Dilimizde kökü erimiş, yalnız çekim ekleri halinde kalmış bir fiil vardır ki anlamca bir durum fiilidir, bir halde bulunuşu anlatır :

E.T. *er-mek* > E.O. *i-mek* > Y.T. . *-mek*

Buna **cevher fiili** (*verbe substantif*) adını veririz. Bununla beraber fiilin kökü hâlâ konuşma ve yazıda yer yer *i-di i-miş i-se* gibi fiil gövdelerinde ortaya çıktığından onu *i-mek fiili* diye de anarız. Bu **cevher fiili**, başka dillerde de olduğu gibi, yalın anlamlı bir durum fiili olduğu için *salt fiil* (verbe absolu) adını da alır. Bunun karşısında bütün öbür fiillere *gerçek fiil* (verbe réel) denir.” (Banguoğlu:2007, s.474)

Muharrem Ergin; "... Yalnız bir fiil vardır ki bu fiil bütün şekil ve zaman eklerini değil, ancak bir kısım şekil ve zaman eklerini alabilir; bu fiilin bütün kipleri değil, ancak bazı kipleri vardır. Bu fiil eskiden *cevherî fiil*, *cevher fiili* denilen, bugün isim fiili veya ana yardımcı fiil diyebileceğimiz *i-* fiilidir. Belirli çekim şekilleri ile vazife görerek bir yandan birleşik fiil çekimlerinin temelini kuran, öte yandan bütün isim ve isim şekillerini fiil kalıbına sokarak, onları fülleştiren isim cümlelerini ortaya çıkaran bu fiilin Türkçede mühim bir yeri, çok hususi bir durumu vardır. Onun için bu fiili burada ayrıca ele alacak ve belirli çekim şekilleri ile oynadığı büyük rolleri yakından göreceğiz.

İsim fiili :Bütün isim ve fiil şekillerinin sonuna gelerek onlardan birleşik fiiller yaptığı için ana yardımcı fiil, isimleri fiilleştirdiği için de isim fiili dediğimiz *i-* fiilinin tek başına kök olarak kesin ve belirli bir manası yoktur. Onun için imek şeklinde fiil ismi de kullanılmaz. Aynı şekilde başka hiçbir yapım ekini de almaz, hiç bir isim veya fiil gövdesi meydana getirmez. Yalnız kök olarak belirli çekim şekilleri içinde ortaya çıkar. Yalnız yanına geldiği isim veya fiil şekli ile birlikte açık bir mana kazanır, belirli bir vazife görür. Bu durumdaki mana ve vazifesinden anlaşılıyor ki *i-* fiilinin *ol-* fiiline çok yakın bir manası vardır.

i- fiilinin dört çekim şekli, dört kipi vardır. Bunlar şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart şekilleridir. Bunlardan şimdiki zaman şekli kelimeler hâlinde ortaya çıkan bir çekim değil, ekleşmiş bulunan, eklerden ibaret olan, böylece birleştiği isimlerle birlikte ortaya çıkabilen bir çekimdir. Diğer üçü ise kelimeler hâlinde lam bir çekim şekli olarak görünebildi, fakat kökünü kaybederek her an ekleşmeğe elverişli bulunan kiplerdir. (Ergin:1993, s. 297)

Haydar Ediskun ek fiili ilk sözlüğümüz ve bir bakıma ilk gramer kitabımızla irtibatlandırarak bu konuda şunları söylemektedir: *Divanü Lûgat-it-Türk*'de *olmak* anlamına gelen *ermek* mastarına rastlıyoruz. Bu mastarın, çağlar boyunca, *yetişmek*, *gelişmek*, *olgunlaşmak*, *erişmek*, *dokunmak*, *isabet etmek*, *ulaşmak*, *mevcut olmak* gibi anlamlarda kullanılmış olduğunu görmekteyiz.

Ermek mastarı, öteden beri, tek başına kullanılmamış; yapım ekleriyle başka kelimeler de türetmemiştir. Ama, başka kelimelerle birlikte kullanılageldiği için, onları fiilleştirmiş ve böylece kendi anlamı da az çok belirlemiştir. (Ediskun:2004, s.187).

SONUÇ

Yardımcı fiil ve ek fiil konusunda söylenmiş olanları daha açık görmek adına ayrıntılı olarak aktardığımız görüşlerin kısmen de olsa farklılıklar içermeleri, bizim bu konuya yeniden değinmemizi haklı kılıyor denebilir. Şimdiye kadar yapılagelen tasniflerin iki ayrı noktadan bir tashihe ihtiyaç duyduğunu söyleyebiliriz:

1. Yukarıda görüşlerine başvurduğumuz araştırmacılarımızın/alan uzmanlarımızın hemen hepsi, yardımcı fiil ve ek fiil konularını iki ayrı gramer kategorisi olarak ele alıp incelemişlerdir. Ancak birçoğunda bir başlık altında anlatılanların diğeri de dahil edildiğini görmekteyiz. Zeynep Korkmaz'ın *imek*, Tahsin Banguoğlu'nun *ermek*, Vecihe Hatipoğlu'nun *irmek* ve İbrahim Delice'nin *ermek* diye adlandırdıkları gramer unsurunu aynı zamanda yardımcı fiil kategorisi içinde değerlendirmeleri, söz konusu unsurun adeta iki işlevli olduğunu düşündürmektedir.

2. “Yardımcı fiil” kavramı fiilin kullanımı ile ilgili yönünü, anlam öbeği oluşturma görevini merkeze aldığı hâlde, “ek fiil”, eklendiği çekimli fiilin veya ismin dilbilgisel kategorisini belirleme görevini üstlenir. Dolayısıyla bu iki kavramı aynı genel işlevin birbirine yakın iki ayrı dilbilgisel görevlisi gibi varsayarak bunları zaman zaman birbiri içinde veya yan yana getirerek incelemenin çok da yerinde olmayacağı kanaatindeyiz. Dolayısıyla söz konusu karışıklığı ortadan kaldırmak amacıyla, bir dil bilgisi unsuru olarak görevi esas alındığında “ek fiil” de “yardımcı fiil” grubuna dâhil edilebilir. Böylece, hem tasnifteki yerini hem de işlevini açık bir şekilde ifade etmesi bakımından bu dil bilgisi ögesine “**i- yardımcı fiili**” denmesinin daha uygun olacağını düşünmekteyiz.

KAYNAKLAR

- Banguoğlu, T. (2007), Türkçenin Grameri, TDK Yayınları, Ankara.
- Delice, H. İ. (2002), Yüklem Olarak Türkçede Fiil, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Aralık Cilt: 26 Nu: 2.
- Ediskun, H. (2003), Türk Dilbilgisi, Remzi Kitabevi, 8. Baskı, İstanbul.
- Ergin, M. (2009), Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- Gencan, T. N. (1979), Dilbilgisi, TDK Yayınları, Ankara.
- Hatiboğlu, V. (1969), Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara.
- Koç, N. (1996), Yeni Dilbilgisi, İnkılap Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2007), Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2009), Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara.
- Topaloğlu, A. (1989), Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü, Ötüken, İstanbul.
- Vardar, B. (2003), Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul.